

Uredništvo i
uprava nalaze se
u Zagrebu,
Gundulićeva ul. 22a
II. kat lijevo
(Dr. E. Fischer)

Rukopisi se ne
vraćaju.

ŽIDOV

== HAJEHUDI ==

GLASILO ZA PITANJA ŽIDOVSTVA.

Izlazi dva puta
mjesečno.

Pretpлата:
Godišnje K 10,
polugodišnje K 5,
četvrtgodišnje K 3.
Pojedini br. 40 fil.

God. I.

1. studena 1917. - ZAGREB - 16. hešvan 5678.

Broj 4.

Djela i život.

(Glas narodnog preporoda).

Kad smo pristupili osnutku ovog našeg lista, osjećali i znali smo svi, da mu jest i da mu najvišom svrhom, bitnim zadatkom može biti sama saradnja u službi narodnog preporoda, a tek u drugom redu zastupanje i obrana vremenitih potreba. Primarno nam je ono vječno, apsolutno, bezuvjetno, a sekundarno vremenito, relativno, uvjetno.

Taj opći osjećaj, to još podzemno trzanje je danas pokretni elemenat vodećih duhova židovskog pokreta i preporoda.

Kad je započeo rat, zamagljen u svojim dubljim uzrocima, a beskonačan u vidu i posljedicama, i mi smo stali zapanjeni neorientiranošću. Samo je užasna tragika židovske nevolje na svim stranama krvave ratne drame tražila neodgodivu pomoć. To smo shvatili, ali još nije bilo prava puta ni sigurna izlaza. Masa je bila troma i trpila. Ali došlo je, što doći mora: i židovskom narodu, za njegove neizmjerne žrtve i muke, (ne zasluge, jer još nijesu one subjekat), za svu njegovu hiljadugodišnju tragiku mora ovim ratom doći oslobođenje njegove duše i života, osiguranje njegove budućnosti i razvitka. I već su jasni znakovi organizacije vanjskih energija i duševnih, religioznih vrijednosti židovskog naroda.

Prva je bila Amerika. Američko židovstvo je prvo shvatilo svoj poziv i zadatak u ratu i prema svome narodu. Historija kongresne ideje i kako je ona preobrazila život i duševnost američke naše braće, nemožemo ovdje potanje prikazati, samo njegove glavne postulate: sloboda,

ujedinjenje, samodredjenje židovskog naroda u pradomovini, život svojom dušom u slobodi u drugim zemljama. Time je bila započela materijalna, politička akcija i organizacija židovskih energija svijeta.

Ako je Amerika bila snažan zamah i organizacija židovske volje i životne snage, to je ruska revolucija dala pravi smjer nesamo materijalnom, nego i duševnom životu, pravi izražaj cijelog židovskog preporodnog nastojanja. Samo veliki duh ruskog naroda, tako protivan evropskom nedahu gospodovanja, mogao je razumjeti i prigrliti židovsku dušu, jer imadu jednu zajedničku višu, duhovnu notu, duh dubokog azijskog religioziteta. U Rusiji židovski narod nemora, kao nekada za emancipacije, svoje elementarno ljudsko i nacionalno pravo platiti renegatstvom ili robovanjem svoje duše. Za svoje žrtve u borbi za rusku slobodu židovstvo rusko većim je dijelom već osiguralo svoje zahtjeve: mogućnost i sigurnost svog materijalnog i duševnog života, te personalno-nacionalnu autonomiju kao narod među narodima. Ali rusko židovstvo nije zaboravilo veliku i slavnu našu prošlost, vrelo i snagu naše vječitosti: snažnom vjeron, uzelo je u ruke stvar naše budućnosti u praotadžini, preporod židovskog života i religioziteta u židovskoj zemlji. Tome pozivu odužit će se dostojno skori židovski kongres u Rusiji, na koji sve židovstvo sa nadom i ponosom upire oči.

Ali nije tu prestala akcija židovske narodne snage i budućnosti. — Narodni plebiscit u Poljskoj pokazao je, da ono židovstvo nemože i neće da se iznevjeri narodnim našim idealima, pa jednakom snagom i ljubavi brani svoje i svežidovske težnje za potpunim, samoniklim, har-

moničnim narodnoreligioznim životom. — Jednako je snažan i samosvijestan narodno-židovski pokret obuzeo i židovstvo u Engleskoj, koje će kao i američko znati izvršiti svoj politički upliv kod skorog uredjenja židovske budućnosti u Palestini i u drugim zemljama. I u Holandiji, Italiji, kao i u zemljama centralnih vlasti pokazuje se vidljivo budjenje i konsolidiranje materijalnih i duševnih energija u pravcu aktivnog rada oko preporoda židovskog naroda u palestinskom centru i u diaspori.

Ali svi ovi povoljni znaci budjenja narodne svijesti i energije, sva ova djela nemogu nas još zadovoljiti, jer tek znače jednu stranu preporodnog našeg nastojanja, samo organizaciju vanjskih, materijalnih, fizičkih uvjeta našeg narodnog života. Više i bitnije ali od ovog je preporod židovskog čovjeka, židovske duše, koja se u diaspori iznakazila, a koja treba da živi i diše židovskim životom. To je druga, duševna, nematerijalna, unutarnja strana našeg rada, čija je sinteza: nacionalno-religiozni preporod židovskog života u Palestini, a podjedno kroz onaj u diaspori.

Pa kao što imamo radosnih znakova za »djela«, koja treba da omoguće preporod našeg naroda, tako se preraznoliko manifestira i duh novog i pomladjenog židovstva, koji ima da prepoređi »život« židovskog naroda.

Ignotus.

(Drugi članak slijedi.)

Praktični uspjesi židovskog rada u Palestini.

I. pokretne sile.

Mjeri li se židovski posjed u Palestini čisto brojčano, onda se ne čini baš odviše velik: 2 po sto čitavog ili oko 10

Jubilej rabinske škole u Budimpešti.

Četrdesetgodišnjicu svojeg opstanka proslavilo je zemaljsko rabinsko sjemenište u Budimpešti svečano 4. listopada. Otvoreno je naime godine 1877. Rabinsko sjemenište u Budimpešti je zemaljski zavod, koji stoji pod upravom i nadzorom ministarstva za bogoštovlje, dok ostale slične visoke škole ne stoje u nikakvoj svezi sa državnim oblastima. Prvo je rabinsko sjemenište osnovano u Padovi 1829. od pet talijanskih općina, a odlikovao se na njemu S. D. Luzzato. Postojalo je do 1870. sa ograničenim brojem slušača poradi skromnih sredstava. Uskrsnulo je opet 1887. u Rimu gdje je životarilo, dok je 1899. preneseno u Firenzu, gdje pod upravom S. H. Marguliešovom sada cvate. Drugo je sjemenište osnovano u Metzu 1829. zvalo se Talmud-Tora. Uzdržavao ga zemaljski konzistorij, dok ga je i francuska vlada podupirala sprvine sa 8.000 a 1859. sa 22.000

franaka na godinu (1884: 32.000.) Iste godine poprimi ime Seminaire izraelite de France i bude preneseno u Pariz. Engleski Jews College nije rabinsko sjemenište nego škola za izobrazbu svih činovnika bogoštovnih općina. Utemeljen je od Montefiorea a uzdržava se prinosima pojedinaca. Modernim je sjemeništima postalo uzorom ono u Vratislavi osnovano god. 1856. zakladom opć. predsjed. Jonasa Frankela, koji je za taj zavod ostavio zgradu, knjižnicu i sto tisuća talira. Prvi je ravnatelj bio Zakarija Frankel predstavnik umjerene reforme u njemačkom židovstvu. Uz njega djelovao je glasoviti historičar Grätz. Iz ove škole proizašao je najveći broj modernih rabina u srednjoj Evropi u drugoj polovici prošlog vijeka. Jače prijanja uz reformu Lehranstalt für die Wissenschaft des Judentums u Berlinu, koja ne bijaše zasnovana kano rabinsko sjemenište nego kao visoka škola za širenje židovske znanosti. Osnovao ju je Geiger 1870. sabravši potrebnu svotu zakladama i godišnjim prino-

sima. Glasoviti učitelji bijahu tu filozofi Lazarus i Steintal a sada Herman Cohen prije profesor filozofije na sveučilištu u Marburgu. Njemački Židovi uzdržavaju još i treće rabinsko sjemenište i to ortodoksnoga smjera. Osnovao ga takodjer u Berlinu Hildesheimer 1873.

Rabinska škola u Beču pod imenom »Izraelitisch-Theologische Lehranstalt« otvorena je 1893. Osniva se na zakladama dobrotvora Gutmana, Königswarter i Rothschild i na prinosima općina Beč, Prag i Lavov. Ravnatelj je Adolf Schwarz.

U Americi postoje dva sjemeništa »Hebrew Union College« u Cincinnatiu smjera reformiranog (1875) i Jewish theological Seminary of Amerika« u New-Jorku (1886) konservativnog smjera. Obadva imaju pravo podijeliti naslov »doctor of divinity«

Sve su ove židovske visoke škole osnovane i uzdržavaju se zakladama i prinosima (Newyorskom dao je Schiff Jakov pol milijuna dolara) dok se peštanski zavod uzdržaje iz židovske školske zaklade. Ova

po sto gospodarski upotrebljenoga zemljišta jesu u židovskom posjedu. Židovsko pučanstvo zemlje — po prilici 100.000 duša — sačinjava tek jednu sedminu čitavog stanovništva, a niti jedan postotak cjelokupnog židovstva svijeta. — Više no tri decenija trebalo je, da se i ovo malo uz najveće žrtve u novcu i krvi stvori.

Na ove razmjerno malene uspjehe pozivaju se židovski i nežidovski protivnici cionizma kad od vremena do vremena proglašuju tvrdnju o pomanjkanju svake važnosti cionizma. No ove tvrdnje imaju jednu pogrešku. One računaju samo sa mrtvim brojkama, a ne uvažuju neizmjernu živu energiju, koja je i ovo što je do sada stvoreno, izvoštala usprkos na prvi pogled nesavladivih poteškoća, ne vide intenzivnost volje, koja je upravljena na snažno izgradjivanje kolonizacije. Shvati li se duh, koji se iza svih tih stvari krije, način rada koji je učinjen, snaga motiva, koji su danas na djelu, da već stvoreno i dalje izgrade, a prije svega životna snaga, koja je u tom, što je stvoreno sadržana, ukazuje nam se ovo »malo«, što do sada u Palestini posjedujemo, kao potpuni dokaz za mogućnosti i izgled cionističkih težnja, upravljenih na preporod židovskog naroda u svetoj zemlji.

Stoga je za stvaranje ispravnoga suda mnogo važnije promatrati, kako je naseljivanje Palestine nastalo i kako je izvedeno, nego li puko statističko nabranje njegovog obujma.

Silne su poteškoće, koje stoje na putu cionističkim težnjama, no pouzdanje židovskog naroda, da će sve te poteškoće svladati i do željenog cilja doći, sve više raste. To nam dokazuju događaji, koje netom doživljujemo, a koji znače upravo manifestacije za bazelski program. U zadnje vrijeme pristupilo je cionističkoj organizaciji nekoliko grupa, koje svaka sama broji na više desetaka hiljada Židova. (N. pr. židovska općina u Wilni, neke židovske grupe, u Engleskoj i Americi itd.) što naravno, znači silan porast aktivne snage cionizma.

Naročito pak uvjeriti će svakog nepri stranog promatrača, kratak pregled onoga, što je po Herzlu stvorena cionistička organizacija, vodjena širokim i modernim principima, za tek nekoliko godina u Palestini stvorila, da te poteškoće i ako su velike, nisu nesavladive. Mnogi židovski i nežidovski stručnjaci, medju njima Amerikanci

Oskar Straus i Morgenthau bili su uspjesima toga rada upravo zadivljeni.

Organizacija rada.

Djelatnost cionističke organizacije u Palestini počinje zapravo tek god. 1908. Velik je rad Židova i prije toga. Povijest osamdesetih godina puna je herojskih nastojanja, borbe sa tлом, sa klimom, sa neprijateljstvom beduina i sa vlastitim siromaštvom. Rotschildova uprava izbacuje nebrojene svote, no sve to nije stvorilo ništa sposobnoga za život. Inventar, što ga cionistička perioda rada u Palestini preuzima, bio je doduše razmjerno, dosta velik: brojne velike kolonije, počeci jevrejskog školstva, ali sve to opterećeno velikim pasivama. Gotovo svagdje rade arapski radnici, potpuna stanka u prometu sa nekretninama, rezignacija, što više zdvojnost duhova i iseljivanje omladine. Ruppin nazvao je ovo stanje zastarjelošću. (»Überalterung.«)

Tako je izgledalo u Palestini, kad se je u proljeću godine 1908. zaputio u Palestinu dr. Ruppin sa svojim vjernim drugom dr. Thon-om, i tamo otvorio palestinski ured. (Palestina Amt). Time su stvorili za palestinski cionistički milieu sasvim nešto novoga: modernu upravnu oblast. Do tada bili su ondje navikli živjeti kao u kakovoj kehili, i pitanja kolonizacije smatrala su se u neku ruku obiteljskim pitanjima. — Iz početka dočekana je ova novotarija kao nešto stranog: tražilo se je pravo sudjelovanja; odlučivanja u tom uredu, ali cionističko vodstvo izjavljuje, da jedino onome koji nosi odgovornost, pripada i pravo odluke. Time je uvedeno načelo svake moderne uprave, koje od tada nije više napušteno. Za kratko vrijeme stekao si je ured i njegovi upravitelji ne samo opće povjerenje, nego i autoritet, kakovog do tada u tom krugu čvrsto združenih ljudi nisu nikome priznavali. Sa svim predlozima dolaze pred taj palestinski ured, u svim prepornim pitanjima, a naročito u radničkim preporima, postaje taj ured vrhovno sudište. Malo po malo spajaju se sa tim uredom, koji preuzima zastupstvo svih cionističkih institucija i upravu svih po organizaciji stvorenih uredaba, razna stručna povjerenstva. Taj ured preuzima inicijativu za bogatu djelatnost organizacije, koja sada počinje.

Najprije se stvara uz pripomoć židovskog narodnog fonda prva moderna gradska naseobina u Palestini, Tell Awiw kod Jaffe. Ured, banka i gimnazija sele se ovamo,

i Tell Awiw postaje tako središte novo-židovskog života Palestine. Jevrejska gimnazija, naskroz moderan zavod, dobiva ponosnu lijepu zgradu, te se iz jedva primjetljivih početaka razvija u velevažnu uredbu. Istodobno osnovano je društvo za razvitak zemlje. (The Palestine Land Development Co.), kojemu je zadaća, da provede u Palestini sa velikim poteškoćama skopčani prenos zemljišta prigodom kupnje, parcelacije i okupacije, te da promet sa zemljištem centralizuje, da se tako stvore najvažniji preduvjeti daljne kolonizacije. Društvo riješava svoju zadaću sa razmjerno malenim sredstvima, te nakon nekoliko decenija duge stanke u kupovanju zemlje, prenaša dijelom za račun narodnog fonda, dijelom po nalogu privatnih kupaca, preko 50.000 dunama* zemlje u židovski posjed, uslijed česa je otvoreno oko deset novih gospodarskih točaka u Palestini.

Društvo stavlja do onda Arapima u zakup predane posjede židovskog narodnog fonda u promet kao obrazovništa za židovskera dnike, Kineret i Daganja postaju tako židovske farme, u Ben Šamen-u i Huldi zasadjuju se nasadi maslinovog drveta, u Kineretu osniva se škola za vrtljarstvo i peradarstvo za djevojke. Namješteno je više vještih agronoma. Predavanjima, putujućim učiteljima, brošurama i izvrsno uređivanim časopisom širi se po kolonijama gospodarska prosvjeta. U Ben Šamenu uređeno je uzorno stočarstvo sa mljekarstvom i u tu svrhu potrebnom gojdbom krme. Raspisuju se nagrade za vrtljarstvo i gojenje povrća, a istodobno je s pomoću narodnog fonda pospješjen osnutak gospodarske pokusne stanice.

II. Židovski radnici.

Najvažniji problem židovskog naseljivanja, koje može da uhvati čvrsti korijen samo »židovskim radom na židovskoj zemlji« — radničko pitanje, ne samo da se u svim smjerovima proučava, već se nastoji i na praktičan način riješiti. Židovski narodni fond preuzima na se skrb za radničke domove, te osniva veliki broj istih, čime se stalno naseljuju brojni jemenski Židovi, koji uslijed toga, što su tamošnjim klimatskim prilikama prilagodjeni, pružaju osobito dragocijeni naseobeni materijal. Nastaje organizacija židovskih stražara, koja postavlja kolonijama hrabre mladiće za

* Jedan dunam (turska mjera) = 1/11 hektara

je tako nastala da je pok. vladar Franjo Josip otpustio ugarskim Židovima god 1849. nametnutu im ratnu kontribuciju od 2.300.000 forinta ali umjesto toga tražio je da se sabere iznos od jednog milijuna for. u svrhu »bogoštovne i školske zaklade« za izraelitsku vjeroispovjest. Sredinom je 50-ih godina ova svota bila uplaćena i iz kamata se uzdržava preparandija i rabinska škola.

Rabinska ta škola sastoji iz višeg tečaja koji odgovara višim razredima gimnazije, i višeg teološkog tečaja, koji pet godina traje. Dosada je zavod svršilo 118 kandidata, od kojih je 10 umrlo, 3 se drugom zvanju posvetila, dok su od ostale 105-orice: 6 profesora u rabinskim školama, 1 rabin u Njemačkoj, 5 u Austriji, 6 rabina i 22 vjeroučitelja u Budimpešti a 60 rabina u ugarskim općinama, 5 u Hrvatskoj: Ungar (Osijek), Diamant (Vukovar), Schwarz (profesor u Zagrebu), Šik (Karlovac) i Urbach (Zemun).

Poradi ratnih vremena proslavljen je

40 godišnji jubilej u skromnim prilikama. U zavodskoj sinagozi obdržavala se svečana služba božja, kod koje je budimpeštanski nadkantor, L a z a r u s koji je također učitelj pjevanja na zavodu, za tu svečanost zgodne hebrejske molitve i madjarske pjesme pjevao, a govore su držali ravnatelj B l a u, rabin N e u m a n n (Vel. Kaniža) prvi absolvent škole u ime rabinskog društva, te kandidat Schreiber u ime sadašnjih slušača. a prof. je Gutman izrekao za tu zgodu sastavljenu hebrejsku molitvu. Osim bivših djaka škole prisustvovao lijep broj peštanskih židovskih odličnjaka, izmedju kojih je M a n f r e d W e i s s pod dojmom svečanosti darovao 10.000 K društvu za opskrbu zavodskih djaka. Poslije svečanosti bio je banket, kod kojeg su se dakako nazdravice redale, od kojih ističem onu Dr. M e z e y - a, sadanjeg predsjednika upravnog odbora rabinske škole i tajnika zemaljske izr. kancelarije, koji je iznio rabinsko stališko pitanje. Priznao je, da je krivo što se u nekim općinama uticaj rabina uma-

njuje ili pače izlučuje i u stvarima koje se ne tiču uprave, nadalje da bi valjalo pitanje stalnih beriva urediti. Naveo je dalje koliko se trsi kancelarija da izhodi sve veće prinose od države naročito za siromašnije općine. Sva ta pitanja mogla bi se valjano urediti ako bi uspelo stvoriti organizaciju cijelog ugarskog židovstva, kako se to počelo god. 1869. na kongresu, ali se do danas sprečava sa strane ortodoksije. Rabinska je škola u Budimpešti takodjer dala poleta židovskoj znanosti u madjarškom jeziku. Madjarsko židovstvo obiluje velikim brojem književnika i učenjaka, koji su malne svi iz ove škole proizašli. Tako je u istinu bila na korist i blagoslov madjarškom židovstvu. S.

Na tuđoj rijeci.

Od Šalum Asch-a (njemački od A. Eliasberga.)

Subota je popodne. Gradić je tih, kao da spava. Na klupama kraj kućnih vrata sjede krojački pomoćnici sa bijelim sve-

čuvare. Na farmama narodnog fonda uzgajaju se stotine istočno židovskih proletaraca u gospodarstvu. Poljski radnici organizuju se po distriktima u saveze, uvadaju redovite sastanke i izdavaju dva jevrejska časopisa, od kojih si je naročito jedan (Hapoel Hazair) stekao zasluga radi stručnjačkog raspravljavanja kolonizacionih problema.

Kao najvažnije pitanje raspravlja se među radnicima način, kako će se radnik, koji nikakova imetka ne posjeduje dovesti do samostalnosti. — Radi svoje važnosti toga pitanja, posvetilo mu je i cionističko vodstvo svoju osobitu pažnju, budući da se zahtjev nacionaliziranja rada bez takove mogućnosti ne da provesti, jer istočno židovskog proletarca neće vabiti izgled, da bude u Palestini doživotno poljskim radnikom. Nakon raznih manje i više uspješnih pokušaja obraćaju se radnici ideji naseobnih udruženja. Stvaraju se skupine radnika, koje preuzimaju u Palestini vrlo tešku prvu okupaciju kupljenog zemljišta, i tako odstranjuju jednu od glavnih poteškoća kolonizacije. U istinu su ova udruženja sva po P. L. D. C. kupljena zemljišta zaposjeli i iskrčili za obradivanje. — Druge udruge preuzimaju u zakup zemljišta narodnog fonda, npr. udruga u Daganiji, koja sa osobito dobrim uspjehom gospodari. Cionistička organizacija osniva t. zv. »Genossenschaftsfond«, kojemu je svrha da i druge ovakove radničke udruge opskrbi potrebnim sredstvima za gospodarstvo. — Prvi zajam iz tog fonda podijeljen je naseobini u Merhavji, osnovanoj na sistemu Oppenheimerovog »Siedlungsgenossenschaft-a. Već nakon trogodišnjeg rada pokazali su se tako lijepi uspjesi, da je uprava naseobine predana samim radnicima udruugarima.

Narodni fond podupire i pojedinačno naseljavanje, pokrenuto po »odesanskom odboru«, koje se sastoji u tome, da se nekoliko radnika sjedini u radničkoj naseobini na rubu koje velike kolonije.—

Židovski radnik u Palestini sa svojim heroizmom, svojim ozbiljnim nastojanjem svojim smislom za zajednicu i svojom valjanošću jest među novožidovskim tipovima, kojima je židovska renesansa židovstvo obogatila, jamačno najljepši.

Privatni posjednici naseljuju veliku farmu Medjdel, američki Židovi naseljuju se u Poriji, jedno društvo ruskih Židova iz Bialistoka južno od Gaze, dakle u jednom za našu kolonizaciju novom kraju. Mnogo-

brojne su i druge privatne kupnje, a među njima jedna osobito velika. —

Kulturne tečevine.

Za židovsku-umjetnu školu »Bezalel« sagradio je židovski narodni fond dvije krasne zgrade u Jerusolimu. U jednoj od ovih nalazi se i narodni muzej. Škola bude od radionica rastavljena, a potonje su uređene na trgovačkoj osnovi. — Broj raznih obrta neprestano raste, a radnika imade nekoliko stotina.—

Duševni se je život rascvao na najljepši način. — Postojeće škole razvijaju se i neprestano se osnivaju nove. Jevrejska gimnazija u Jafi šalje god. 1914. svoje prve abituriente na evropska sveučilišta. — Godine 1909. osnovana je jevrejska gimnazija u Jerusolimu, kao i jevrejska srednja škola ortodoksa u Jafi (Tachkemoni.) Odesanski odbor osniva 1912. učiteljsku školu u Jafi. — Židovski narodni fond doprinosi za gradnju Židovske tehnike u Haifi, pa kad je nastala borba glede pitanja, koliki bi opseg u tom naučnom zavodu imao zapremiti jevrejski jezik, diže se bura ogorčenja proti protujevrejskog držanja društva »Hilfsverein der deutschen Juden« i u brzom slijedu nastaje veliki broj novih sa cionističke strane osnovanih jevrejskih škola, koje preuzimaju učitelje i učenike, koji su iz zavoda »Hilfsvereina« istupili. — To su: u Jerusolimu, učiteljska — trgovačka, — dječjačka i djevojačka škola u Haifi mješovita dječjačka i djevojačka škola (god. 1913.) Palestinski učitelji organizuju se, izdavaju jevrejske učbenike, te biraju za probleme novo jevrejskog jezika vrhovni savjet (Waad halašon).

Broj židovskih liječnika množi se brzo. I ovi osnivaju svoj savez, rade zajedno sa Nijemcima u zdravstvenom zavodu u Jerusolimu, te naročito suzbijaju širenje malarije i trahoma.

Mnogobrojni su jevrejski tiskopisi, koji u Palestini izlaze. — Ustrojeno je više nakladnih zavoda, a u svim gradovima i kolonijama nastaju knjižnice, čitaonice, klubovi i t. d.

Cionistička organizacija osniva Židovski kulturni fond za potporu kulturnih zavoda u Palestini, a jedanaesti cionistički kongres od god. 1913. zaključuje osnutak Jevrejskog sveučilišta u Jerusolimu, te su odmah započete predradnje za isto.—

Široko izgaženo mjesto spušta se k vodi; po njem leže grede, vreće od brašna i petrolejsko bureče. Tik uz vodu stoje jedna kola bez konja; dolje, na vodi, leži jedan veliki čamac, s kojeg jedno brvno vodi kolima: sve to pokazuje da je uslijed Sabata sinoć prekinut svaki posao.

Židovi poslije jela lagano hodaju na obali gore dolje i promatraju vodu pogledima mirnih dobro stojećih gradjana. Na jednom čamcu stoje seljaci i grabe sa dna rijeke pijesak. Prolaze svečano opravljene žene sa zlatnim naušnicama; jedna od njih pripovijeda nešto plačljivim glasom; iz daleka čini ti se kao plač zaručnice prije vjenčanja. Sasvim uz vodu natežu se dečki. Jedan drugom steplje kapu s glave i baca je u vodu.

Reb Ansel i njegov unuk sjednu uz obalu na jednu gredu.

Unaokolo vlada mir Sabata. Voda se osjeća sigurnom između svoja dva kopna, ljulja se lijeno i pošakljuje travom obrasli žal. Mirno je na vodi; čamci i čunjevi ne

Vjeresijsko pitanje obradjuje se sa velikom pažnjom. Broj vjeresijskih udruga sa solidarnim jamstvom osnovanih po Židovskoj palestinskoj banci raste od godine do godine. Židovski narodni fond podjeljuje banci veće zajmove za dugotrajnu vjeresiju.

Za agrarnu banku već su predradnje tako daleko dospjele, da će se moći ista osnovati, čim Turska provede već započetu modernizaciju svoga hipotekarnoga prava.

Ovo su eto nabrojene najvažnije cionističke uredbe osnovane u vremenu od god. 1908.-1914. Onome, koji je razvoj tih institucija pratio, nije time ništa novoga rečeno, ali će ovako sabrani prikaz začuditi i upućenog cionistu, da je bilo moguće u razdoblju od šest godina toliko stvoriti.

Povoljni izgledi za budućnost.

Istina je, da ovo prama stavljenom konačnom cilju — pretvoriti Palestinu opet u židovsku zemlju — stoji tek u vrlo malenom razmjeru. — No treba uvažiti, da je sve to stvoreno gotovo isključivo cionističkim sredstvima, da su ta sredstva razmjerno vrlo čedna, i da je sve to učinjeno u neznatnom razmaku od šest godina. — K tomu treba još pribrojiti nešto, što važi isto toliko kao i ono dosada nabrojeno, a to je novi duh u Palestini, probudjena židovska narodna svijest, narodno oduševljenje i požrtvovnost — to, što vidljivim tvorevinama narodnoga rada tek daje židovsku narodnu boju, i temelj i jamstvo za židovsku narodnu budućnost.

Ovim prikazom doprinešen je ali i dokaz, da cionistički pokret nije pokret pukih sanjara, koji tek grade kule u zraku, a neimadu smisla za praktičan život, već da je cionizam ne samo sabiraliste narodnih želja i nada, nego i izraz stvaralačke snage židovskog naroda.—

Sve to što je do sada stvoreno, tek je temelj i početak kolonizacije u velikom opsegu.

Glavni nas posao tek čeka. — Taj posao naravno iziskuje veliku snagu naroda. Hoćemo li je mi Židovi smoci?

Svjetski rat naučio nas je mjeriti snagu pojedinih naroda drugim mjerilom, negoli do sada. — Ali i fizično i moralno pripratio nas je rat za veliku narodnu zadaću, naučivši nas prezirati opasnosti i napore. I nežidovski svijet stao je židovski prob-

miću se s mjesta, a voda ljulja se polako i tromo. Jedan val slijedi bezglasno drugi, kao da znadu, da se na Sabat ne smije bučiti . . . I cijela rijeka sličila zamišljenom sabatnom židovskom gradjaninu. Nakon što je cijeli tjedan radila, dozvoljava si na Sabat poslije jela malo šale, šaklji žal i Sabatu u čast ide na svoj popoldišnji počinak . . .

I mladić nastavlja svoje pripovijedanje dalje:

» . . . Bilo je to djede, prije osamnajst godina. Židovi raznih stranaka, i liječnici i pravnici, a među njima bio je i Reb Schumuel Mohilewer podjoše u Erec Isroel. I kad se iskraše, poklekoše, utisnuše lice u prah i poljubiše svetu zemlju. I oni plakahu i izmoliše pod vedrim nebom popoldišnju molitvu. Potom kupiše prvu mjeru tla i osnovahu prvu koloniju . . .

»Tako, tako . . .«, čudio se starac, klima glavom i gleda vodu.

. . . Cijon, naš cijon, o kom se govori u humešu, tamo leži, daleko, da-

ćanim ovratnicima i dobacuju poglede služavkama, koje u urednim haljinama šeću.

Reb Ansel Weinbaum, najugledniji gradjanin gradića, prolazi sa svojim unukom Jidele-om ulicom k rijeci na šetnju. Bjela mu kosa drhturi na crvenoj maramici što si je Reb Ansel svezao oko vrata, a tanka duga brada giblje mu se na prsima kao da moli vjetar, da ju ne otpiri.

Reb Ansel ide opreznó, al ne toliko radi starosti, koliko radi subotnjeg mira; svoju sjedu glavu nagnuo je na stranu i sluša što mu unuk pripovijeda.

Unuk Jidele, visok mlad čovjek, nosi svećani kaput, navoštene čizme, uštirkani ovratnik, kakav imadu samo imućni gradjani. Mladić si daje truda, da svoje nagle korake prilagodi mirnom hodu svoga djeda. Mirni glas i lagano gibanje ruku daju njegovom pripovijedanju snagu i ozbiljnost.

Tu i tamo prekine pripovijedanje koji prolaznik, želeći im »dobar Sabat.«

I tako prošav do na kraj ceste prisješe k rijeci, što protječe pored gradića

lem baš povodom rata promatrati drugim očima. — Židovsko pitanje postalo je, a to ne samo našom zaslugom, međunarodnim pitanjem. — Na mirovnom kongresu neće zastupnici raznih naroda, nadamo se pouzdano, više moći mimoći židovsko pitanje. — Zato očekujemo da će židovski problem naći svoje rješenje u cionističkom smislu, pa da će cionistička organizacija započeto djelo skoro do kraja izgraditi.—

Po Adolfu Böhm u priredio R. G.

Socijalistička internacionala za rješenje židovskoga pitanja.

Holandsko-skandinavski organizacioni odbor za Stockholmsku konferenciju izdao je 18. listopada 1917. manifest, koji je upravljen na sve stranke što pripadaju socijalističkoj internacionali. Manifest želi zgodnim predlozima omogućiti rad za ostvarenje mira na temelju sporazuma i rješavanje onih pitanja, što bi jahu izvorom sukoba i ratu. Socijalisti svih zemalja pozvani su ujedno, da se do 1. prosinca izjave o pitanjima iznesenim u manifestu, te da u smislu njegovom djeluju na vlade i javno mišljenje.

Za nas Židove manifest je vrlo znamenit dokument, jer se u njemu Židovi priznaju kao posebna narodna skupina, kojoj valja međunarodnim utanačenjem zajamčiti ravnopravnost, samoupravu i slobodu kulture. Kao drugim narodnosnim manjinama, tako valja i Židovima, naročito onima u Rusiji i Poljskoj, dati svaku zaštitu i mogućnost za razvitak.

Manifest je pošao židovskim željama i zahtjevima u susret, jer traži izričito, da se pri sklapanju mira i rješavanju drugih svjetskih, nacionalnih i teritorijalnih pitanja stave na dnevni red i pitanja, koja se tiču židovskoga naroda. Dotična stavka glasi doslovce:

»Medjunarodno rješenje židovskoga pitanja; osobna samouprava u pokrajinama Rusije, Austrije, Rumunjske i Poljske, gdje žive Židovi u većim masama i zaštita židovske kolonizacije u Palestini.«

Danski glas o židovskoj budućnosti u Palestini.

Rašireni danski list »Pressens Magasin« donio je nedavna iz pera dra. Jensen a članak pod naslovom: »Židovska zemlja«. Članak dokazuje, da misao ži-

dovskoga nacionalizma živi u narodu od razorenja hrama; dakle već 2000 godina. Bilo bi samo pravedno, kad bi židovski narod, koji broji 14—15 milijuna duša, dobio nacionalni centar u Palestini. Dr. Jensen prikazuje zatim sadašnje stanje Palestine. Izuzev cvatuće židovske kolonije, svuda je pustoš. Židovima je uspjelo, da u pustim krajevima stvore vegetaciju i da se bave poljodjelstvom. Ali Palestina nema samo budućnost kao poljodjelska zemlja, već će takodjer biti i ciljem za turiste »svojim visokim brdima i dubokim jezerima pruža svaku klimu, faunu i floru. Poradi svojih ljekovitih vrela, i uspomena, koje su svete svim narodima, postati će Palestina u najkraće doba jedna od najznatnijih zemalja za turiste, naročito kad bude dobila s ostalim svijetom bolje veze. Rat je već sada donio željeznice u zemlju. Ako ove pruge, što vode od sjevera k jugu, budu spojene pojedinim prugama, što no će voditi s brda k moru, tada će biti vrata zemlje širom otvorena. Medjutim sada nema tamo prije svega ono što je ponajznatnije: zakona, reda u zemlji, nema civilizacije.« I s odnošajem židovske manjine prema arapskom pučanstvu kao i s držanjem kršćanskih naroda prema osnovi ostvarenja židovske Palestine, bavi se dr. Jensen u svom članku. On se nada, da će Arapi, a i ostali narodi, doći do uvjerenja, da Židovima pripada historijsko pravo na Palestinu. Članak završava ovim recima: »Konačno valja podsjetiti, da su Židovi narod mira. Jedna od najznatnijih zapovijedi talmuda glasi: Raditi za mir! Mnogi znakovi govore za to, da ćemo dobiti židovski mir i to u toliko, što će mir biti u prvom redu djelo židovskih muževa!«

Vijesti.

Iz jugoslavenskih zemalja.

Tridesetgodišnjica rada zagrebačkog izrael. gospojinskog društva Jelene Prister u Zagrebu.

Bilo to prije trideset godina, u travnju god. 1887., kad se na pobudu gospodina Eduarda Pristera sastade malo kolo plemenitih gospodja, da utemelje »Izraelsko gospojinsko društvo«, da tako po drevnim tradicijama židovstva žene sudjeluju u dobrotvornom radu, da preuzmu ispunjenje duž-

* 21. listopada proslavljena je tridesetgodišnjica ovoga društva. Tom prilikom izdana je »Spomenica«, iz koje vadimo podatke gornjega članka.

lišće pada s drveća. Na obali je vlažno . . . Voda protiče divlje, i bijesno mrmori preda se. On ide tik uz vodu i misli na budućnost, na posao . . . Voda udara o obalu . . . A tamo se pojavi jedan val i ofkotrlja se u daljinu . . .

»Zemlja je bila tvrda«, pripovijeda unuk. »Osamnajstotina godina ležala je pusta, osamnajstotina godina čekala je naša mati na svoju djecu, koja su skapavala u golusu . . . Drugi narodi htjedoše ju uzeti, htjedoše njenu zemlju obradivati, al ona ne htjede dati tudjima svoj plod i svoju krv . . . Ona htjede ležati pusta, dok joj se ne vrata njena djeca . . . I djeca se povратиše . . . I oni natopiše njenu zemlju krvlju svoga srca, i danas imademo već dvadeset sela u Cijonu. Naša braća obraduju našu zemlju . . .«

I stari sjedi i sluša.

Cijon, o' kome se u humešu govori . . . Tu stoji jedan čovjek s plugom i obradjuje zemlju . . . A tamo u Jerusolimu stoji hram, naš hram je još tu: jedan

nosti prema bijednom i bolesnom bližnjemu, kojima već postojeća karitativna društva i po svojoj organizaciji i po svom djelokrugu nisu mogla potpuno udovoljiti. Izdašnom potporom gospodina Eduarda Pristera, koji je u spomen svoje blagopokojne supruge Jelene Prister darovao temeljnu glavnicu od dvanajst-hiljada kruna, omogućen je osnutak društva, a društvo odužilo se je svojem utemeljitelju na iskazanoj darežljivosti, nadjenuvši si ime »Zagrebačko izr. gospojinsko društvo Jelene Prister«.

Prvom predsjednicom izabrana je gospodja Hermina Weiss, tajnikom gosp. Edmund Friedfeld, blagajnicom gospodja Paula Granitz.

Godine 1904. bude izgradjena institucija redovite godišnje opreme siromašne židovske djece odijelom i cipelama prigodom hanuka svetkovine. Mnogobrojna židovska djeca oskudijevala su na odijelu i na obući, te moradoše po cičoj zimi bez valjane opreme u školu. Društvo se odlučilo doskočiti tomu zlu. Revne članice odbora sakupiše kod raznih trgovaca darove u naravi i novcu, te hvala darežljivosti istih moglo je društvo već te godine znatniji broj djece opremiti nego li dosele. Institucija ta razvila se je onda od godine do godine tako, da sada društvo opskrbljuje preko stotine siromašne djece svake zime odijelom i obućom. Medjutim povećala su se i društvena sredstva. Osobito od uvedenja sabiranja darova prigodom radosnih obiteljskih događaja »zlatnom knjigom«.

Izvješće prigodom dvadesetgodišnjice društva godine 1907. zadovoljstvom ističe napredak društva. Velike promjene u upravi i vrlo znatno proširenje djelokruga donijelo je treće desetgodište.

Neumorna, plemenita prva predsjednica gospodja Hermina Weiss, koja je preko dvadeset godina ravnala društvom, morala je koncem god. 1907. uslijed visoke starosti odstupiti. Zahvala društva, koje ju je izabralo začasnom predsjednicom, harnost siromaka i bijednika, koje je kroz tolike godine potpomagala, na žalost nije mogla dugo uživati; već godine 1908. ote je društvu nemila smrt.

Na glavnoj skupštini u travnju 1909. izabrana je predsjednicom gdja. Roza Jacobbi, koja je još i danas na čelu društva. Odbor bude novim izborom uz podjednu preinaku pravila znatno proširen, da što više gospodja uzmogne suraditi oko ispunjavanja društvenih zadaća.

leko . . . Zemlja, u kojoj su stanovali Židovi, djeca Izraelova, kako u humešu stoji . . . Tu se vijuga jedna cesta, nasuta šljunkom, opasana jelama, ona vodi u Betlehem. Tu je, jedan grob, grob majke Rahele, o kom u humešu stoji, da ga je sagradio naš otac Jakob; njegove su ruke sabrale kamenje, ruke našega oca Jakoba su ga sagradile . . . Tamo leže naši oci Abraham, Isak i Jakob sahranjeni. A s njima naše svete majke . . . »Ah, kad bi se moglo onamo prenijeti njegove stare kosti!«

»Cijon, naš cijon, o kom je u humešu pisano . . .« uzdiše starac i gleda na vodu.

Tu teče rijeka u daleki kraj, naša je to rijeka.

. . . Djetinstvo. Ljetni dan. Rabin pušta djecu prije no obično iz škole . . . Ide se u kasno popodne dolje k vodi. Tu stoji jedan čun. On skače u nj. Drugi ga odgurnu . . .

. . . I sad je već mladić . . . Šeće po obali. Jesen je. Sve je tako žalosno,

je zid još sačuvan, zapadni zid, zid jadicovanja . . . I drveće . . . I Betel je tu, mjesto, gdje je prenoćio naš otac Jakob i gdje mu se pokazao Gospodin, kako stoji u humešu . . . Tu su stajali Židovi i doprinašali svoje žrtve . . . Ovamo su hodočastili . . . Mnogo Židova iz velike daljine sastajalo se je ovdje i donášalo razne stvari sa sobom, i oblak prašine dizao se ulicama Jerusolima . . . I tu stoji jedan zid i još jedan zid. Ja ih vidim vlastitim očima: tu stoje Židovi i plaču i mole se Svetome, neka bude slava Njemu . . . O Bože, kad bih barem nešto zemlje Erec-Israelove mogao dobiti u svoj grob.

I stari sjedi na gredi i gleda na vodu. Tu teče voda, a ovdje stoji drven most . . . A tu se proteže cesta, koja vodi u Lonkeschin na dobro staroga grofa, od kojega je svake godine kupovao ovčju vunu. Ste ceste pruža se vidik na cijeli gradić: On leži na brežuljku i gleda u vodu

I on čuje kako unuk sa tihim glasom dalje pripovijeda

Mjesečne su potpore siromasima po-
višene, razdioba drva svake zime znatno
se je podigla, oprema djece razvila se do
uredbe, kod koje velikim marom cio odbor
saradjuje, osnovano je sabiralište odjeće i
rublja u svrhu sabiranja i razdiobe odjela
i rublja; društvo preuze na zamolbu izr.
bogoštovne općine nadzor kod nemoć-
ničkog doma, te pristupi centrali karitativ-
nih društava, koju je osnovala izr. bogo-
štovna općina u Zagrebu.

Normalni rad društva skoro bi pre-
kinut, jer je već ljeti 1914. buknuo svjetski
rat. Strašne posljedice toga rata, čiji se
konac na žalost ni danas predvidjeti ne
može, naravno u veliko uplivišale na dje-
latnost društva. Bijeda i siromaštvo poraste,
mnoge obitelji, koje prije nisu nikada tre-
bale potpore i pomoći, izgubiše hranitelje.
K tomu si je društvo prema patriotskoj
svojoj dužnosti bilo svjesno da valja potpo-
magati ne samo izraeličane, već da treba
i suraditi kod ostalih karitativnih institucija,
utemeljenih za ublažavanje nevolja, izazva-
nih ratom. Tim više moralo je društvo i
toj dužnosti udovoljiti, jer je od svoga op-
stanka uvijek podupiralo takodjer neizrae-
ličane. Harnost istih dokazuje jasno plemen-
ita oporuka gdje. Matilde Kralj, kojom
je ista u zahvalu za dobivene potpore, osta-
vila društvu polovicu svoga malenoga imetka
iznosom od preko 1500 kruna. Za cijelo
sjajan primjer zahvalnosti, koji služi društvu
na duku, a pokojnici na čast.

Svim sada navedenim zadaćama udo-
voljiti nije bilo lako, pa ako je društvu
uspjelo odgovarati zahtjevima stavljenim na
isto, imade to zahvaliti neumornom radu
odbora i darežljivoj potpori članova i pri-
jatelja društva. Iz zaključnih računa zadnjih
triju godina jasno se razabire velik porast
izdataka, kojima na sreću odgovaraju i
primitci.

K tomu ustrojena je god. 1915. cen-
trala za sabiranje cipela, da doskoči manjku
na obući, te se je ta uredba ukazala pravom
blagodati za naše siromake. Već prije ute-
meljeno sabiralište odijela i rublja pako
upravo se je sjajno iskazalo; sakupljena su
odijela, rublje, vunene tkanine, čarape te
godine 1915. i 1916. odaslane na bolnice,
vojniciima na frontu i siromašnim izr. bje-
guncima na razne strane monarkije.

Tako smije društvo sa zadovoljstvom
gledati i na svoj rad u trećem desetgodištu,
u kojem je dokazalo, da je i u teškim vre-
menima doraslo svojim dužnostima.

Da društvu bude moguće da u bu-
duće u još većoj mjeri promiče svoje ka-
ritativne ciljeve, zaključilo je na inicijativu
predsjednice gdje. Ruže Jacobi osnovati
jubilarni fond izr. gospoj. društva
Jelene Prister. Za taj su fond marne
odbornice sakupile dosele lijepu svotu od
preko K 20.000.—, a sigurno je, da će svaki
od starih prijatelja društva i ovaj fond
obilno podupirati.

Bila je dobra namisao društvene uprave,
da prigodom tridesetgodišnjice izda infor-
mativan spomen-spis, koji preporučujemo
pažnji naših čitalaca. A ne možemo pro-
pustiti, da se prigodom 30-godišnjice Izr.
gospoj. društva Jelene Prister ne pridru-
žimo mnogobrojnim ostalim čestitarima i
da mu u ime židovske javnosti ne zahva-
limo na dosadašnjem plemenitom radu. Mi
mu želimo još ljepšu budućnost!

Jubilarna svečana sjednica Izraelskog gospojinskog dobrotvornog društva Jelene Prister u Zagrebu.

U nedjelju 21. o. mj. u 11 sati prije
podne sastadoše se članovi, odbor i prija-
telji I. g. d. J. P. u okićenoj dvorani Trgo-
vačkog doma, da svečano proslave 30-go-
dišnjicu društva. Dvorana je bila prilično
napunjena, a posjet bi jamačno bio kud i
kamo veći, da nije bilo takovo nevrijeme.
Na drugom smo mjestu donijeli prikaz
krasnog rada, što ga je društvo u ovo 30
godina svojega opstanka razvilo na polju
dobrotvornosti. Taj je rad bio predmetom
svih govora svečane sjednice, a svi su ti
govori dokazivali, kako ozbiljno plemenite
odbornice shvaćaju svoju zadaću, kako je
uspješno provodjaju, te na koliko razumi-
jevanja, potpore i zahvalnosti nailaze.

Predsjednica gdje Roza Jakobi otvo-
rila je svečanu sjednicu i posvetila tople
spomen-riječi upravo umrloj revnoj odbor-
nici i dobrotvorki gdje Karolini Majer. U
znak počasti prema vrloj pokojnici ustala
je cijela skupština i kliknula »Slava«. —
Zatim je predsjednica u savršenom oduljem
govoru prikazala razvitak i rad društva i
ubrala buran pljesak odobravanja na po-
letnim riječima. U vrlo lijepim i često du-
hovitim govorima istaknuli su prečasni
gospodin nadrabini Dr. Josea Jakobi, pred-
sjednik Zagrebačke izraelske bogoštovne
općine g. Dr. Robert Siebenschein, nadalje
gg. Dr. David Segen i Dr. Žiga Herzog
zasluge društva, njegovog odbora i odbor-

nica, te izrazili svoje čestitke i zaželeli
društvu lijep daljni razvitak i uspjeh. Još
su govorile gdje Elvira Deutsch i Sofija
Schwarz. Predsjednici izražena je jedno-
dušno zahvala društva na požrtvovnom
radu. Izabrane su i začasne članice gdje
Kürschner, Emma Kronfeld i Sofija Stern.
U 1½ sati u podne zaključena je ova vrlo
svečana sjednica.

Vladanje u hramu.

Svima je poznata žalosna činjenica,
da je u većini naših hramova vladanje
mnogih posjetnika — i to naročito odra-
slih, pa i »dama« — upravo sablažnjivo.
Ljudi dolaze i odilaze kada im se hoće,
sred najveće tišine lupaju vratima, stupaju
jakim korakom, bučno sjedaju, zvekeću
ključevima, pozdravljaju na sve strane, a
sa susjedima se posve glasno razgovaraju.
U mnogim su hramovima izvješeni pozivi
na općinstvo, da se dolično vlada. U dru-
gim se hramovima kušalo uspo-
staviti red uvedenjem počasnih reda-
telja. Ni jedno, ni drugo nije koristilo. Ta
je pojava tim žalosnija, ako se zamislimo,
koliku važnost Židovi pridaju pristojnosti
i kako si svaki Židov utvara, da mu je
prirodjeno dobro vladanje. I doista ćete
rijetko imati prilike da se potužite na vla-
danje Židova na ulici, u kavani, u kazalištu
ili koncertnoj dvorani. Tu svaki od nas i
te kako pazi, da svojim vladanjem nikoga
ne smeta i ne povrijedi i ne pobudi sa-
blazan. Osobito se pazi na vladanje u na-
zočnosti nežidova. Tu obzirnost mno-
gih Židova ide tako daleko, da sa
svojim umišljeno »finim«, a zapravo pla-
him, nesigurnim i servilnim vladanjem
često postaju upravo smiješnima.

Ne bi li se od tih tako pristojnih i
»dobro odgojenih« Židova i Židovka mo-
glo očekivati, da će se i u hramu znati
dolično vladati i da će svojim vladanjem
hramu i njegovim posjetiocima iskazati
barem ono štovanje i onaj obzir, što ga
pokazuju na ulici? A oni, koji polaze hram,
ne da se mole, već to čine jer i drugi
polaze hram i jer idu svakuda, kuda se
već ide: u kazalište, kino, na koncerte itd.
— ne bi li se od tih nepobožnih posjet-
nika hrama smjelo očekivati, da ne će di-
rati u prava ostalih posjetnika na mir i
red i da ne će smetati nabožnost drugih?

Nitko nije prisiljen da polazi hram.
Ali je svaki polaznik hrama dužan, da se

„Vidiš li, djede, naša sveta zemlja opet
cvate, naša braća obradjuju ju svojim zno-
jem i svojom krvlju . . .

I starac gleda na obalu; jedan val
prekotrljao se preko šljunka.

To je voda gradića . . . Kroz vječnost
već tako teče . . . Tamo gore utopio se
Lejbisch, tijelo mu se u vodi raščinilo, tu
mu je grob, Lejbisch je postao dio vode,
val . . . I čini mu se, da je svaki val, što
se prekotrlja preko žala, Lejbisch . . . Lej-
bisch i njegovi sudrugovi plove tamo
daleko . . . U velikoj daljini . . . katkad
čini mu se, da u žuboru vode čuje tuga-
ljivi glas Lejbischov . . . Sad se prekotrlja
jedan val na žal — Lejbisch pozdravlja i
otpliva opet natrag . . . U velikoj daljini . . .
Tamo on odlazi . . .

Starac baci jedan pogled na unuka: vatra
mu sja iz očiju, srce mu udara, glas mu
dršće . . . A on pripovijeda mirno, kao
mladi junak, koji se sad vratio iz rata kući.

»Na poljanama Cijona stoje već naša
braća i ore se naše pjesme: . . .«

»Kako izgledaju tamo polja? Baš kao
ovdje? pita starac. »Jeli isto žito? . . .«

„Da, baš kao i ovdje“ odgovara unuk.
„Naša su polja“, veli on vatreno „tamo
naša braća obradjuju polja, klasje, što tamo
raste, trave, drveće, sve su to naša braća
usadila, njihov je to posao, njihov žito.“
„Čini mi se, da je tamo jedna rijeka . . .
Kako se zove?“

„Mi imamo naš Jordan, naš dragi
Jordan, koji se proteže cijelom zemljom . . .
Na njegovoj obali naša su braća zemlju
orala, i gledala u njegovu vodu, što teče
u daljinu . . .“

„Sigurno teče tako, kao naša voda
ovdje . . .“ Naša voda? će unuk. „Tudja
nam je ovo voda, tudjima pripada, a ne
nama, židovska krv je ovdje prolivena.
Naša je domaja u Erec-Isroelu, i mi čez-
nemo onamo . . .“

„Daleko je Erec-Isroel“, progundra
starac, klima glavom i gleda u daljinu.

U daljini, na kraj gradića, uz vodu
leži groblje, zid mu je propao u zemlju.
Vidi se tek nekoliko nadgrobničkih spome-
nika i nekoliko stabala gore na brežulj-
ku. Medj' njima krov grobne kućice
pod kojim je pokopan sveti rabin. I tu je

još i druga grobna kućica, što se dije
između spomenika i gleda nijemo dolje
na vodu: grob je to njegova oca, a pored
njega je ogradjena mala krpa zemlje, kamo
on sam ima jednom da legne. Pored groba
njegovog oca pripravljeno je mjesto za
njega. Starac gleda daleko, daleko . . .
Tamo u veliku daljinu teče voda.

Ovdje će na toj obali ležati, u ovoj
zemlji . . . u svu vječnost . . . Nadgrobni
će mu kamen gledati nijemo dolje u vodu,
a rijeka će se vječno vući u daljinu . . .

»Moje dijete«, reče starac, dižući se
sa svog mjesta. »Ti si mlad, i možeš sve
svojim očima vidjeti . . . Ali ja sam već
prestar, moje dijete, meni domahuje grob!«
»Prošlo je . . . Ja ću se morati tek sele-
njem duše nakon smrti zadovoljiti . . .«

»Stare, mrtve duše, vi ćete sve u pu-
stinji umrijeti, vi sluge golusa, — ali mladi
će naraštaj doći u Erec-Isroel«, promrmlja
mladić pred sebe.

Starac klima glavom, kao da mu po-
vladjuje: »Da, moje dijete, da . . .«

Preveo: Jakob Hermin.

u njem vlada pristojno. Tko se u hramu ne zna ili ne će da vlada pristojno, neka ga ne polazi. Za uspostavu mira i reda u hramu ne treba ni tiskanih oglasa, ni naročitih redatelja. Neka samo svaki posjetioc hrama energično brani svoje pravo na mir i red u hramu, neka svakog narušitelja pristojnosti i mira u svojoj blizini pozove energično na red. Neka samo roditelji i odrasli mladima dobrim primjerom prednjače. Neka im kod kuće usade u srca štovanje za židovske svetinje, učitelji i vjeronučitelji neka za rana nastoje uvjeriti židovsku mladež, da samo onaj može očekivati štovanje od drugih, koji sam štuje svoje svetinje. Žalosno je, da se toj temi mora posvetiti toliko riječi, nu treba jednom učiniti red, a kako se vidi, nije to niti tako teško. Samo se ne smije imati obzira prema onima, koji u hramu ne pokazuju obzira prema drugima. Bio bogat ili siromah, muškarac ili ženska, odrasao čovjek ili dijete, tko dolazi u hram, treba da se vlada pristojno, hramu dolično!

Židovski akademski kulturni klub

»Judeja« (Zagreb) u ratu. U oči rata, ljetnoga semestra 1914, brojala je »Judeja« osamnaest aktivnih članova. U vojništvo odoše šestnaestorica! Još se ne zna, da li je koji od njih stradao životom, dok su nekolicina zadobili rane ili oštetili svoje zdravlje. — Koliko nam je poznato priopćujemo još ove podatke o našim vrlim judejancima!

Nestao je! Jednogod. dobrov. Wimer Julije, aps. phil. — U zarobljeništvu se nalaze: Jednog. dobrov. Altaraz Zadik, aps. iur. (Rusija), zastavnik Fröhlich Julije, aps. iur. (Sibirija), zastavnik Braun Oton, aps. iur. (Rusija). — Odlikovanja dobiše: Zastavnik Anhalzer Bruno, stud. iur. (velika i mala srebrna kolajna za hrabrost); poručnik Neumann Žiga, cand. iur. (signum laudis s mačevima, velika i mala srebrna kolajna); poručnik Pollak Rudolf, cand. iur. (mala srebrna i brončana kolajna); poručnik Singer Josip, cand. iur. (velika srebrna) — Od zarobljenih članova odlikovani su: Braun Oto, (velika srebrna kolajna) i Fröhlich Julije (velika i mala srebrna i pruska kolajna za hrabrost.)

Židovska čitaonica u Osijeku! Posebni utemeljiteljni odbor, kojemu je na čelu dr. Hugo Spitzer i J. N. Schulhof izdao je proglas koji priopćujemo u skraćenom obliku:

»Već se davno osjetila među našim židovstvom potreba kulturne i nacionalne veze. Pokušavalo se na razne načine toj potrebi udovoljiti. No društava osnovanih u tu svrhu, moralo je nestati, ili poradi manjkavog programa, ili poradi krivog njegovog shvaćanja.

Današnje nam političke prilike ne dozvoljavaju osnutak društva, koje bi zadovoljavalo potrebama nacionalno osvještenog židovstva ili pripomoglo njegovom osvještenju. No što u glavnom nedostaje našoj židovskoj javnosti, to je židovska publicistika i dobra knjiga. Tome odnoći mogla bi zasada čitaonica, koja bi našem židovstvu davala potrebnu duševnu hranu.

Upoznati naš svijet sa aktualnim židovskim pitanjima; dati mu prilike, da se upozna sa modernim židovskim duhom, s novom našom književnošću, umjetnošću i znanošću; utrti na taj način put, kojim bi u našu porodicu prodro zdrav i svijestan duh židovski; probuditi u njem ponos slavne naše prošlosti, učvrstiti ga u borbi sadašnjosti i uvjeriti ga o veličini budućnosti našega naroda — to bi imala biti svrha

židovske čitaonice, koju kani potpisani odbor osnovati u Osijeku.«

Agramer Tagblatt o židovskom pitanju. U broju od 16. listopada štampan je u podlisku članak dra. Artura Rosenberga pod naslovom: »Der Zionsmus als soziale Bewegung«. Zanimljivi i uvjerljivi podaci ovoga članka crpljeni su iz memorandum židovskog radničkoga saveza Poale Zion na centralni ured socijalističke internacionale.

Virilni zastupnik Židova u hrvatskom Saboru? Nova izborna reforma morala je proći neku stanovitu fazu, prije nego li je poprimila onaj oblik, u kojem će biti podnešena saboru. Kako doznajemo nadopunjen je zakon o izbornoj reformi s nekim ustanovama. Između ostaloga, imali bi doći u sabor kraljevine Hrvatske i Slavonije i virilni zastupnici priznatih vjeroispovjesti, koje dosad nijesu imale svoga predstavnika u saboru. Na taj način, dobila bi i izraelitička vjeroispovjest virilnoga zastupnika. Pojednost o ovoj novoj ustanovi još nijesu poznate.

Glas sa bojnoga polja. Odasvud, gdje žive Židovi, koji razumiju hrvatski, stižu nam brojna pisma. Sva ta pisma odišu žarkom ljubavi za židovstvo i puna su oduševljenja i radosti poradi izlaženja lista, koji se stavio u službu mladožidovskog pokreta. Evo nekoliko redaka iz jednog pisma, što nam ga, u ime svojih drugova, posla podčasnik jedne b.-h. pukovnije na fronti, g. Jakov Alkalay:

„S neopivisim veseljem primih jučer 1. i 2. broj našega lista „Židov“. — Takodjer i ostali bosanski Židovi, koji se nalaze ovdje, pročitашe list velikim veseljem, jer otkad je, poradi ratnih prilika, prestala izlaziti naša „Smotra“, nismo imali do danas lista, koji bi govorio o židovskim pitanjima.

Mi Židovi sočanske fronte zahvaljujemo se najljepše onoj gospođi, koja su poradili oko toga, da je mogao izaći naš list, te im izdaleka, uz cijonski pozdrav, kličemo: Hedad! . . .“

S ganućem i zadovoljstvom pročitali smo ove iskrene redke, koji nas bodre na ustrajnost u daljnjem radu za pravednu našu stvar. Ali ujedno ističemo, da ova naša ustrajnost ne bi dovela do cilja, kad ne bi imali ovako oduševljenih čitatelja i sumišljenika. U ime izdavača, neka bude svima njima — na materijalnoj i moralnoj potpori, kojom obezbijediše izlaženje našega lista — izrečena naša iskrena zahvalnost.

Zemunska židovska omladina u ratu! Gotovo svi omladinci moradoše pod oružje. Nekima se zameo trag, a drugi zadobiše rana i bolesti. Nikad se više neće u potpunom broju okupiti, u radu za ostvaranje židovskih idejala, oduševljena četa svijesne židovske omladine! Za trojicu znamo, da više nisu među živima. Bolesti je podlegao u Budapestu, Aladar Pollak; na bojištu je pao: Makso Pollak (iz Županje), a od neprijateljske granate ubijen je na ulici u Zemunu N. Tancsos. O ostalima poznati su još ovi podaci: Odlikovani su: poručnik Karl Binder, poručnik Alfred Binder, poručnik Alfred Wessel (iz Rume), zastavnik Josip Herzl, kadet Bruno Fekete.

Zarobljeni su: Zast. Vilim Sonnenberg, zast. Isak Alkalay (iz Bjeline) i ednogodišnji dobrovoljci Jenő Pissker, Hugo Richtmann, (iz Rume) i Bertold Binder. Kao srbijanski podčasnik zarobljen je Avran Asriel (sada u Micske, Ugarska).

Interniran je kao rumunjski podanik Josip Elias (Tapiosüly kod Peste).

Odlikovanja Crvenoga križa. »Narodne Novine« od 19. listopada donajaju listine odlikovanih znakovima Crvenoga križa. Među odlikovanim nalazi se lijep broj Židova oba spola.

Osobne vijesti. Bojni rabin dr. Mojsije Margel, (Požega), sada na sočanskoj fronti, odlikovan je zlatnim križem za zasluge s krunom, na vrpici kolajne za hrabrost.

Ranjeni prič. poruč. Stjepan Szomjás. 25. dom. p. p. odlikovan je vojničkim križem za zasluge trećeg razreda, s mačevima Time mu je podijeljeno već četvrto odlikovanje.

Izvadak iz statuta zaklade kralja Karla izr. bog. opć. u Zagrebu. (Vidi br. 3.)

I. Izr. bogoštovna općina u Zagrebu u svom krilu osniva zakladu (fond) sa svrhom, da se iz njenih prihoda odgaja i opskrbljuje siromašna siročad obojega spola, pripadna kojoj bogoštovnoj općini u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji, koja je uslijed rata izgubila hranitelja, bilo da je ovaj u ratu pao, bilo da je umro od rane ili od bolesti dobivene u ratu.

II. Uslijed previšnje dozvole Nj. ces i kr. apošt. Veličanstva kralja, koja je općinskom predsjedniku saopćena dopisom Nj. Preuzvišenosti bana kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije od 13. travnja 1917. br. 5141 Pr., ta se zaklada proziva »Zaklada kralja Karla za ratnu siročad«.

III. Sredstva se imaju namaknuti a) dotacijom izr. bogoštovne općine u Zagrebu, b) zakladnim prinosima ostalih hrv.-slav. izrael. bogoštovnih općina, korporacija i sukrvnika i c) inim darovima i prinosima.

Pojedini zakladni prinos iznosi najmanje deset hiljada kruna, koje se imaju uplatiti ili najedanput ili u pet godišnjih obroka po dvije hiljade kruna. Zakladnik, koji je kroz dvije godine s uplatom kojega obroka u zaostatku, gubi prava skopčana sa zakladnim prinosom, a uplaćeni obroci propadaju u korist opće zakladne glavnice.

Svako zakladno mjesto nosi na sva vremena ime zakladnika, te zakladnik, koji je zakladni prinos potpunoma uplatio, ima dok živi pravo odrediti ono siročje, koje će se opskrbljivati na teret njegovog zakladnog prinosa, u koliko ovaj dosiže na podmirenje troškova skopčanih s opskrbom pojedinog siročeta. Imena zakladnika ovjekovječiti će se u sirotištu na spomen-ploči.

IV. Zakladom upravlja posve samostalno predstojništvo izr. bogoštovne općine u Zagrebu, koje će ustanoviti potanke uvjete o primitku siročadi pod skrb zaklade odnosno u uredit se imajuće sirotište. Predstojništvo može za neposrednu upravu imenovati posebni kuratorij.

V. U pomanjkanju ratne siročadi ili u koliko ne bude više siročadi iz ovoga rata, ima se zaklada odnosno sirotište upotrijebiti za siročad u opće.

Dar za tiskovni fond. Ugledni zagrebački tvorničar g. Matija Freund darovao je za tiskovni fond »Židova« svotu od sto (100) kruna. Na veledušnom daru dobrotvora, zahvaljujemo se najtoplije!

Sličica s požara. U Ludbregu porodio se požar u drvarnici kotarske oblasti. Kad je požar zahvatio susjednu kuću, koja je vlasništvo Židova, dobacio je zapovjednik vatrogasaca jednom vatrogascu ove riječi: »Neka gori židovsko!« — Zaista krasan primjer pri vršenju gesla vatrogasaca: Bogu na čast — bližnjemu na spas!

Osiguranje budžeta izr. bogoštovnih općina. Pod ovim naslovom uvrstili smo u trećem broju člančić. O istom pitanju primili smo iz Koprivnice još i izjavu gg. Vilima Grünwalda i Šandora Reicha (u ime privremenoga odbora!) Evo je:

»Iznenadjeni noticom, koja je izašla u 3. broju Vašeg cij. lista, uslobodujemo se primjetiti slijedeće:

Nijesmo htjeli, da ta vijest dodje u javnost prije nego li je cijela stvar uređena. Pošto se je ali dogodilo protivno, to potvrđujemo, da je nekolicina koprivničkih Židova pokrenula tu akciju, e bi se osigurao budžet bogoštovne općine. No ne stoji, da je predbježno osnovan fond od 50.000 K u tu svrhu, jer svotu ne ćemo i ne možemo odrediti, pošto će se tek sakupljanjem dobrovoljnih prinosa pokazati veličina iste.

Srdačna hvala, da ste se zauzeli u Vašem cij. listu za našu stvar, kao i za uvr tenje ovih redaka. Apeliramo na bivše članove koprivničke bogoštovne općine, kao i na djecu bivših naših članova, da se kojim prinosom sjete naše akcije.»

Pretplatnicima! Upozorujemo pretplatnike i dopisnike lista i darovatelje Ž. N. F., da adresa za pisma i druge pošiljke nije više Bregovita ul. 5 polukat.

Širom svijeta.

Povratak bjegunaca u Galiciju.

Izdan je nalog — za povratak bjegunaca istočnih Židova, koji bijahu smješteni u zapadnim pokrajinama Austrije. Siromašni bjegunci žudno su iščekivali čas povratka u zavičaj, koji sada tužno izgleda: Neobradjena polja, razrušene zgrade, garišta, opljačkani domovi, mrtvilo u prometu, obrtu i trgovini, to je današnja slika njihovog zavičaja. U ovakovu se pustoš vraćaju bjegunci. A država im još otešćava položaj. Ne dobivaju potpore, koje trebaju sada, kad im valja osnivati nove egzistencije. Prepuštaju ih sudbini. Nastaje pitanje: Što će biti iz njih? — Da ne bi ovi bjegunci, ta sirotinja, koja se sastoji ponajviše od staraca, žena, djece i bolesnika, zapali u najveću bijedu, posredovali su kod najviših oblasti zastupnici Straucher i Reizes i drugi još u interesu bjegunaca A i u odborima i plenarnim sjednicama carevinskoga vijeća iznešene su pritužbe i zahtjevi sa svrhom, da se olakša sudbina bjegunaca.

Hrvatski zastupnik govori u ime Židova. U sjednici carevinskoga vijeća, dne 16. listopada 1917. govorio je i hrv. zastupnik Dr. Laginja o pitanjima bjegunaca. Zauzeo se u prvom redu za dobrobit bjegunaca Hrvata i Slovenaca. Konačno je izjavio u ime židovskih zastupnika, koji ne mogahu doći do riječi, da je židovsko pučanstvo sa zahvalnošću popratilo odlučne mjere ministra unutarnjih poslova, u korist žid. bjegunaca, koje uklanjaju iz Pešte.

Židovski kongres u Rusiji. Veliki organizacioni odbor, koji pripravlja saziv kongresa svih Židova u Rusiji, sastoji iz zastupnika ovih skupina: 9 cijonista, 5 bundista, 4 udružena socijalista, 4 ortodoksa, 4 zastupnika pučke stranke, 3 poalecijonista, 2 narodne skupine, 4 demokratske skupine, 2 narodne stranke i 4 izvanstranačka zastupnika. — Ovako sastavljeni odbor zaključio je, da se kongres ima održati za vrijeme sastanka sveruske konstituante. Delegati za kongres biti će birani na temelju općega jednakoga, tajnog i proporcionalnoga prava glasa. Aktivno i pasivno pravo imadu svi Židovi Rusije, bez razlike spola, ako su stariji od 20 godina.

Rusija za ravnopravnost Židova u Rumunjskoj! Glavni izvršitbeni odbor radničkoga i vojničkoga vijeća izdao je naputak u svezi s mirovnim pitanjem. Se-

dma točka naputka glasi: Rumunjska se uspostavlja u istim granicama... Svečano obećaje, da će provesti članak 3. berlinskoga ugovora o ravnopravnosti Židova.

Židovsko pučanstvo Vilne za cijonistički program. Uprava svih bogoštovnih općina i dobrotvornih uredaba velike židovske naseobine u Vilni (Litva), upravila je na akcionij odbor cijonističke organizacije dopis, u kojem izjavljuje svoj pristanak uz cijonistički program. Dopis, koji je potpisan po nadrabinu Rubinstejnu, završuje s ovim riječima: Neka svemogući pošalje što prije spasenje našem narodu bez domaje, neka s uspjehom blagoslovi naša nastojanja za povratak u Svetu zemlju.»

Progoni Židova u Rumunjskoj.

Židovskom dopisnom uredu u Stockholmu javljaju iz Petrograda: U ruskim novinama nalaze se strašni opisi očevidaca o rumunjskim progonima Židova. Ruske su organizacije uzalud protestirale protiv ovih progona kod ruske vlade. Optužuju Rumunje, da sustavno istrebljuju Židove tako rekući pod vodstvom vlade.

U više gradova bilo je pravih pogroma.

Osim toga priječilo se smještenje ranjenih židovskih vojnika u javnim bolnicama i zabranjivalo se prodavati Židovima živežne namirnice.

Budućnost Palestine. Dopisnik Pester Lloydja javlja 19. listopada iz Haaga. U listu »Manchester Guardian« izašao je članak o budućnosti Palestine. Uvaženi ovaj engleski list preporuča preobrazbu Palestine u židovsku državu i to pod kontrolom svih vlasti, koje bi tada mogle imenovati upraviteljom zemlje, Englesku ili još prije Ameriku.

15 konferencija cijonista Kanade.

U Winnipegu održana je nedavna 15. godišnja konferencija kanadske cijonističke federacije. Iz 77 gradova došlo je 314 delegata. Gubernator pokrajine Manitobe pozdravio je osobno konferenciju, a ministar predsjednik Kanade, Sir Robert Borden brzojavno. Isto tako je britanski državni tajnik vanjskih poslova i bivši ministar Sir A. Balfour poslao konferenciji svoje pozdrave i izražaj »dubokih simpatija za cijonistički pokret«. Konferencija je pod ravnanjem Clarence I. de Sola, koji je već 20 godina predsjednikom federacije prihvatila su razne rezolucije, koje se odnose na organizaciju Židova, odgoj mladeži i savremeni rad u korist stradalog židovskog pučanstva ratujućih zemalja i ostvarenje židovskih zahtjeva za domajom u Palestini. Na konferenciji govorili su i neki odlični gosti: ministar Johnstohn, zatim dr. Šmarja Levin u ime užega cijon. akcionog odbora i dr. Bencijon Mossinsohn u ime američkih cijonista.

Antisemitski izgredi u Tunisu.

Listovi javljaju o velikim izgredima protiv Židova u francuskoj koloniji Tunis. Rulje su plačkale dućane, i zlostavljale židovsko pučanstvo u gradovima Tunis, Biserta, Susa i Sfaks. Kod tih izgreda sudjelovali su i vojnici. Potanje vijesti dosada nijesu stigle.

Independet Order Brith Shalom

koji-broji u preko 100 američkih gradova oko 50.000 članova izjavio je, da će podupirati cijonističke težnje.

Američki Židovi protiv gospodarstvenoga rata. Poznati bankar Jakob H. Schiff u zajednici s uglednim ličnostima židovsko-američkoga javnoga života upravio je na englesko-francusko povjerenstvo dopis, u kojem se izjavljuje protiv gospodarstvenoga rata, nakon mirovnog utanačenja.

Židovski narodni fond.

Iskaz za jugoslavenske zemle austro-ugarske monarkije.

Adresa: Ž. N. F. Zagreb Petrinjska ul. 22. Za novce: »Banka za trgovinu, obrt i industriju« za tekući račun „Ž. N. F.“

Unišlo od 27. 9. do 25. 10. 1917.

Hrvatska Slavonija i Dalmacija.

Opći darovi: Koprivnica: Sakupljeno po Milanu Scheyeru: Vilim Grünwald K 12.—; Jacob Mayer K 12.—; Milan Scheyer K 10.—; Leopold Hirschl K 10.—; Izidor Hirschl K 5.—; Samuel Hirschl K 3.—; Jacob Scheyer K 2.—; Max Grosz K 3.—; Rudolf Schwarz K 2.—; Milan Fuchs K 3.—. Boručnik Jul. Mayländer K 3.—; Julia Grünberger K 3.—; Josip Kartis K 2.—. Ukupno K 70.—.

Zagreb: Milan Weisz K 10.—, Josip Adler K 10.—. Ukupno K 20.—. Osijek: Sabrao Leopold Singer. Umjesto vijenca na odar S. A. Weisza darovali Ervin Krausz K 20.—, Otto Krausz K 20.— i Johana Krausz K 20.—. Sabrao Dr. Simon Ungar, nadrabin uz jednu gospojicu K 50.—. Ukupno K 110.—. Zemun: Sakupio Vitalis Becherano a darovali: Moise B. Aron K 10.—, Samuel B. Avram K 10.—, Josef Löwy K 5.—, a u sefardskom hramu na Jomkipur Moise B. Aron K 10.—, Samuel Avram K 10.—, Josef Lewy K 5.—. Ukupno K 50.—. Samooporezovanje: Zagreb: Clara Barmaper-Jacobi K 2.—, Mirjam Weiller K 4.—. Ukupno K 7.—. Sabirni arci: Zagreb: Na dječiji sabirni arak sakupio Zlatko Fischer K 9.20, na sabirni arak za darivanje zemlje sakupila Frida Lausch K 59.—. Ukupno K 68.20. Ludbreg: Sakupila Leontina Hirschsohn K 63.—. Ukupno K 63.—. Škrabice: Zagreb: Herman Lücht K 42.—. Ukupno K 42.—. Zemun: Ignaz i Žiga Szemnitz K 4.80. Ukupno K 46.80. Maslinova drva: Zagreb: Po Adolfu Lichtu; A. Radjenović na ime Dr. Gjörgje Gjorgjevića K 10.—. Ukupno K 10.—. Bjelovar: Grete Hirsch na smrtni dan Herzla K 10.—. Ukupno K 10.—. Zlatna knjiga: Zagreb; Matija Freund prigodom 10 godišnje proslave njegove tvornice cigaret papira K 240.—, Na ime Benot Ziona na večeri u oči Jom Kipura (priredjeno po društvu „Benot Zion“) darovala dva zarobljenika K 20.—. Sakupljeno na izletu „Benot Ziana“ na ime „Benot Zion“ K 5.20. Ukupno K 265.20. Darivanje zemlje: Zagreb: Regina Fleischacker darovala na ime svoje majke Rozalije Dreissiger 1 dunam K 50.—. Sabirni arak Hermana Lichta sabrano K 11.—. Ukupno K 66.—. Vrginmost: Linka Pisker K 50.—, Lila Pisker K 50.—. Ukupno K 100.—. Evakuirani Židovi: Zagreb; Po Adolju Lichtu: Julio Gerber (Brckovljani) K 10.—, Ladislav Gerber (Ružvica) K 10.—, Josip Hirschl (Podolje) K 10.—, Josip i Aleks Szemnitz na dan smrti svoje majke Fanike Szemnitz K 5.—, Karlo Rechnitzer K 2.—, Ružica Rechnitzer K 4.—. Ukupno K 51.—. Koprivnica: Po Mordehaju R. Belatschesky: Birnbaum K 2.—, Fischbein K 4.—. Ukupno K 6.—. Pionirski prinos: Zagreb. Bela Pollak umjesto vijenca na odar Gustava Weinberger K 25.—, Ukupno 25.—. Za Palestinu: Bjelovar. J. Hirsch prigodom promocije njenog zarpčnika. Sakupljeno po Greti Hirsch K 10.—. Ukupno K 10.—. Roba: Zagreb. Ured Ž. N. F. K 4.25. Ukupno K 45.25. Gaj Junaka „Bargiore“: Simon Spitzer K 10. Ukupno K 10.—. Sveukupno K 1033.45.

Bosna i Hercegovina.

Opći darovi: Sanski most. Gjojica Levi K 25.—. Ukupno 25.—. Brčko: Po Leonu Katanu Isak S. Alkalay K 10.—. Ukupno K 10.—. Samooporezovanje: Sarajevo. Jacob Ast K 4.—, Abracham S. Arst K 2.—, Filip Fritzhand K 2.—. Ukupno K 8.—. Škrabice: Prijedor: Po Gustavu Seidemanu: Jeanette Stern K 30.17, Rat Seideman K 21.24. Šandor Memorach K 14.—, Arpad Weiller K 5.87. Ukupno K 71.28. Banjaluka: Po Peppi Poljokan; Peppi Poljokan K 38.80. Nela Poljokan K 30.50, Društvo „Kadimah“ K 26.60, Sarina Nachmijas K 24.60, Sari Poljokan K 13.—, Theo Weisz K 8.—, Bukica Nachmijas K 7.80, Rašela Poljokan K 7.30, Ella Herzler K 6.40, Ella Poljokan K 5.20, Hilda Zaloszer K 30.—. Ukupno K 170, Maslinova drva; Banjaluka. Za dva drveta u Herzlovom gaju na ime rab. Kellera daruju u znak zahvalnosti njegove učenice Peppi i Flora Poljokan K 20.—. Ukupno K 20.—.

Zlatna knjiga; Banjaluka. Na ime J. Thana Staribar. Po kapetanu Riemeru od Simona Deutscha, Magyarigen K 100.—. Za okladu Peppi Poljokan i rab. Kellera K 10.—. Lt. Levi za vrijeme svog boravka na dopustu K 10. Ukupno K 120.—.

Darivanje zemlje; Tuzla. Leo Zaloszer K 100.—.

Evakuirani Židovi; Sanskimost Ester Levi K 20.—. Ukupno K 20.—.

Derventa: Sarina Baruch K 22.—. Ukupno K 566.28.

Hrvatska, Slavonija i Dalmacija K 1033.45.

Bosna i Hercegovina K 566.28.

Sveukupno K 1599.73.

TVORNICA ŠTAMPILJA

ŠANDOR SCHNELLER

REZBAR — GRAVEUR

ZAGREB

MARIJE VALERIJE ULICA BROJ 6.

PREVOZE ROBE I POKUĆSTVA U
GRADU I IZVAN GRADA PREUZIMA

JOSIP MÜNZER

Jurišićeva ulica broj 20.

TELEFON 4-28. 21-95.

OBAVLJA SVAKI PREVOZ POKU-
ĆSTVA I ROBE NAJSAVJESNIJE I
NAJJEFTINIJE.

Prva hrvatska štedionica

Osnovana godine 1846.

Dionička glavica: - u Zagrebu. - Pričuve:
K 10,000.000.— K 17,000.000.—OODRUŽNICE: Bjelovar, Brod n.S., Cirkvenica, Delnice, Djakovo
Karlovac, Kraljevica, Novi, Osijek gornji grad, Požega, Rijeka
Senj, Sisak, Sv. Ivan Zelina, Varaždin, Velika gorica, Vinkovci
Virovitica, Vukovar, Zemun.

ISPOSTAVE: Požega, Osijek donji grad, Vinica.

Prima uloške na knjižice i na tekući račun.
Eskomptira mjenice i devize.

Prima na inkaso tu- i inozemne mjenice.

Podijeljuje hipotekarne zajmove na kuće i na nekretnine.

Izdaje 4½%-tne založnice

koje imaju oprost od poreza, pupilarnu sigurnost
i jamčevnu sigurnost.

Mjenjačnica

Prve hrvatske štedionice, Ilica 5.

Prodaje i kupuje sve vrsti srećaka, vrijednosnih papira,
zlatnog, srebrnog te papirnatog novca, unovčuje ku-
pone besplatno. Obavlja burzovne naloge. Izdaje čekove
i kreditna pisma, te obavlja isplate na temelju i akreditiva
na sva tu- i inozemna mjesta vrlo kulantno.Prodaje sve vrsti srećaka na obročno otplaćivanje naj-
kulantnije. Izdaje promese na sve vrsti srećaka. Pre-
uzima reviziju srećaka i vrijednosnih papira besplatno.
Osigurava srećke proti gubitku u tečaju. — Preuzima
u pohranu vrijednosne papire. Iznajmljuje pojedine pre-
tince Safe-pohrane.Glavna kolektura kr. povl. razredne lutrije.
Prodaja srećaka kr. držav. lutrije.

HRVATSKA SVEOPĆA KREDITNA BANKA

dioničarsko društvo

u ZAGREBU, Ilica 25, i podružnica u Karlovcu

Uloške

preuzimje uz najpovoljnije uka-
maćenje na uložne knjižice ili
na tekući račun, te ih bez ob-
zira na postojeće ili buduće usta-
nove moratorija isplaćuje.Svi u bankovnu struku zasjecajući
poslovi obavljaju se najkulantnije.

Posebno odijelenje za prodaju sladora

Zagreb, tel. br. 621, 7371 1590.

Karlovac, telefon br. 79

Utemeljena god. 1868.

Utemeljena god. 1868.

HRVATSKA ESKOMPTNA BANKA

Ilica broj 3. ZAGREB Ilica broj 3.

Dionička glavica 134 milijuna kruna.

Pričuve 5,6 milijuna kruna.

Bankovni odjel.

Eskomptira mjenice i de-
vize.Prima novac na ukamaćenje
na uložne knjižice, doznačnice ili
tekući račun, te doznačuje is-
plaćivanja na sva tržišta tu i
inozemstva.Izdaje kreditna pisma na tu
i inozemstvo.

Odio za šumske poslove.

Podržaje vlastite pilane za
proizvodnju svih vrsti hrastove i
bukove rezane gradje.Podržaje ljuštionu za proiz-
vodnju paccona.Preuzima u pohranu vrijed-
nosne papire i stavlja stranka-
ma na uporabu posebno ure-
đjene blagajne (Safe-Depot)
pod ključem same stranke i su-
zatvorom zavoda uz umjerenu
pristojbu.Proizvodnja exportnesklade
i drva za gorenje na veliko
i t. d.

Financira šumske poslove.

Mjenjačnica.

Kupuje i prodaje vrijednosne
papire.Kupuje i prodaje inozemni
kovani i papirni novac.Isplaćuje predujmove na za-
log vrijednosnih papira.Unovčuje kupone te izžre-
bane papire i srećke.Prodaje na obročnu otplatu
srećke svake vrsti po jedan ili
po više komada prema izborukupca s bezodvlačnim pravom
igre.Prodaje vlastite 4½% založ-
nice koje su pupilarno sigurne,
sposobne za svake vrsti jamče-
vine, kao i za vojno-ženidbene
jamčevine, te su vrlo podesne
za koristonosno ulaganje prišted-
nja. Obavlja besplatno evidencu
žrebanja srećaka i drugih žre-
banju podvrženih papira.

Hipotekarni odjel.

Podijeljuje na zemljišni posjed,
a u većim gradovima i na najam-
ne kuće Hipotekarne zajmove
na amortizaciju.Podijeljuje na temelju grad. na-
crta i troš. u većim gradovima
Amortizacione zajmove kao
gradjevne vjeresije.Podružnice: u Osijeku, u Vinkovcima i Petrinji.
Javno skladište: u Zagrebu.